

Arbeidsmåten i lærings- og mestringssentrene:

Standard metode 2011-versjon

En beskrivelse av samarbeidet mellom brukere og fagfolk om utvikling av lærings- og mestringstilbud med fokus på samarbeidsaktørene, deres kompetanse og samarbeidsprosessen

Innledning

Aktiviteten på et Lærings- og mestringssenter (LMS) er en pedagogisk aktivitet der målet er læring og mestring, som et nødvendig supplement til medisinsk behandling. LMS arbeider for at pasienter, deres familier og venner skal få utvidet innsikt om egen situasjon og bli styrket i sin mestring av hverdagen. LMS utvikler tilbud for, og på tvers av, ulike diagnoser, stimulerer til samarbeid mellom brukere, kommunehelsetjeneste og sykehus, deltar i helsefremmende og forebyggende arbeid, og bidrar til at alle medvirkende utvikler sin pedagogiske kompetanse. Lærings- og mestringstilbudene inkluderer kunnskapsformidling og kunnskapsdialog, sosial støtte, samt undervisning i praktiske ferdigheter. Tilbudene gjennomføres primært i grupper.

Lærings- og mestringstilbudene utvikles i samarbeid mellom fagpersoner med ulik fagbakgrunn og brukerrepresentanter (erfarne brukere) som deler sine erfaringer og kunnskaper. Arbeidsmåten, som kalles *Standard metode*, ble utviklet i landets første LMS på Aker sykehus, Oslo. Arbeidsmåten er basert på dialog og forankret i verdiene om brukermedvirkning og sidestilling av brukererfaring og fagkunnskap. *Standard metode* anbefales både der nye lærings- og mestringstilbud skal utvikles og i det kontinuerlige kvalitetsutviklingsarbeidet rundt tilbudene. *Prosessen* er et viktig poeng i utviklingen og gjennomføringen av tilbudet. Tanken er at det i møtene mellom fagpersoner og brukerrepresentanter bygges kompetanse. Form og innhold på lærings- og mestringstilbudene avhenger av de behov og muligheter som er løftet fram under utviklingen av tilbudet. *Standard metode* beskriver ikke de faglige begrunnelsene eller didaktiske overveielser som ligger til grunn for de enkelte tilbudene.

I Lov om spesialisthelsetjenster er opplæring av pasienter og pårørende en av fire hovedoppgaver sykehusene har. Ansvaret for å drive denne opplæringen er, på den bakgrunn, oftest lagt til sykehusets klinikker.

Samarbeidsaktører – ansvar, kompetanse og roller i samarbeidet

Ved oppstart av nye tilbud blir det nedsatt en arbeidsgruppe. Gruppen anbefales å bestå av erfarne brukere, aktuelle fagpersoner (som lege, sykepleier, fysioterapeut, psykolog, pedagog), og ansatt(e) ved LMS.

Ansatte ved LMS

Det helsepedagogiske og koordinerende ansvaret for lærings- og mestringstilbudet ligger ved LMS. Ansatte ved LMS har ansvar for å bistå med å:

- Etablere arbeidsgruppen som skal utvikle og tilpasse tilbudet til lokale forhold og muligheter
- Legge til rette for og lede samarbeidet om lærings- og mestringstilbudet, i tråd med Standard metode
- Sikre at erfarings- og fagkompetanse sidestilles i planlegging, gjennomføring og evaluering av tilbudet
- Dele sine fagkunnskaper og erfaringer med arbeidsgruppen og delta i de beslutninger som det ligger til arbeidsgruppen å ta
- Fremme dialog og erfaringsutveksling under gjennomføring av tilbudet
- Tilrettelegge praktiske forhold for utviklingen og gjennomføringen av tilbudet
- Ivareta og tilby veiledning til de brukerrepresentanter som deltar
- Ledet oppsummerings- og evalueringsarbeidet for å kvalitetssikre samarbeid og tilbud

Brukerrepresentanter (erfarne brukere)

Brukerrepresentantene er deltakere i arbeidsgruppen og eventuelt med-gruppeledere i lærings- og mestringstilbudet. Disse har relevant og bearbeidet brukererfaring og formidlingskompetanse. Med bakgrunn i egen kompetanse har brukerrepresentantene ansvar for å:

- Dele sine erfaringer med arbeidsgruppen og delta i de beslutninger som ligger til arbeidsgruppen å ta
- Dele sine erfaringer med deltakerne på læringstilbudet
- Bidra til åpenhet om vanskelige tema
- Sikre et hverdagsspråk
- Bistå med kunnskap om praktisk tilrettelegging for brukere med spesielle behov

Fagpersoner

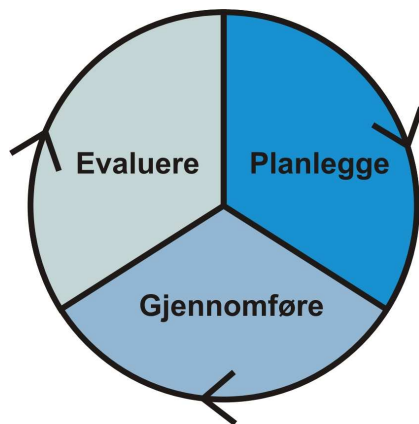
Ulike fagpersoner er deltakere i arbeidsgruppen og bidragsyttere i gjennomføringen av lærings- og mestringstilbudet. Med bakgrunn i egen kompetanse har fagpersonene ansvar for å:

- Dele sine fagkunnskaper og erfaringer med arbeidsgruppen og delta i de beslutninger som det ligger til arbeidsgruppen å ta
- Utøve gruppeledelse – i samarbeid med LMS-ansatt
- Sikre kvaliteten på det faglige innholdet

- Formidle informasjon og kunnskap, og være en tilgjengelig ressurs
- Delta i oppsummerings- og evalueringsarbeid for å kvalitetssikre samarbeidet og tilbudet

Alle samarbeidsaktører kan prinsipielt være gruppeledere forutsatt at de har kompetanse til dette. Erfaringsmessig er gruppelederne fagfolk fra LMS, spesialist- eller kommunehelsetjeneste.

En beskrivelse av samarbeidsprosessen

Forenklet illustrasjon av samarbeidsprosessen – inspirert av hermeneutisk tankegods og Demings sirkel for kvalitetsutvikling (Langley mfl.1996)

Både brukerrepresentanter og fagfolk anbefales å delta i hele **planleggings**fasen. Når en planlegger er hensikten å definere målgruppens behov og læringsmål for tilbudet, og klargjøre program og øvrige rammer for gjennomføring. Det er avgjørende å gi brukerrepresentantene rom til å presentere sine perspektiver. Samtidig er det avgjørende å åpne for ulike, og ikke alltid sammenfallende, vurderinger og interesser som brukere, fagfolk og organisasjoner kan ha, og tillate forhandling.

Gjennomføring av tilbudet gjøres primært av samme gruppe som har planlagt det. Dette innebærer bl.a. at brukerrepresentantenes hverdags erfaringer med å ha sykdommen eller være nær pårørende spiller en viktig rolle sammen med fagpersonenes kunnskaper, når tilbudet gjennomføres. Både brukernes innspill om egne erfaringer og de faglige innleggene kan med fordel være korte, nærmest bare innspill til samtale, diskusjon, praktiske øvelser eller liknende. Det er et poeng at deltakerne kan få rom til å dele erfaringer med hverandre.

Evaluering gjøres rutinemessig etter at tilbudet er gjennomført. Nasjonalt kompetansesenter for læring og mestring (NK LMS) har utviklet standardiserte skjema for formålet. Neste tilbud **justeres og nyplanlegges** av den samme gruppen med utgangspunkt i resultatene av evalueringen. På den måten muliggjøres en kontinuerlig kvalitetsforbedring av tilbudet. Evalueringen omfatter også samarbeidsprosessen.